

Maksymilian Pazdan

Notariat po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej

1

Pozycja prawna notariatu w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest zróżnicowana¹. Ogólnie rzecz ujmując, wyróżnić można dwie grupy państw: a) państwa tzw. notariatu łacińskiego oraz b) pozostałe państwa.

Polska po przystąpieniu do UE powiększy – w ramach Unii – rodzinę państw tzw. notariatu łacińskiego. Do rodziny tej należą dziś notariaty Austrii, Belgii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Luksemburga, Niemiec, Portugalii i Włoch. Poza nią pozostają Dania, Finlandia, Szwecja oraz unijne kraje *common law* (Wielka Brytania i Irlandia).

Różnice pomiędzy tymi dwoma ujęciami pozycji prawnej notariatu są bardzo głębokie. Wyróżnić można następujące dwie cechy wspólne notariatu łacińskiego: przyznana przez państwo kompetencja do wykonywania funkcji publicznych (co do szczegółów istnieją w tym zakresie różnice pomiędzy unormowaniami krajowymi)² oraz sporządzanie aktów (dokumentów) urzędowych.

W odróżnieniu od tego angielski *solicitor*, którego pod żadnym względem nie da się zrównać z notariuszem notariatu łacińskiego, wykonuje

¹ Por. szerzej J. Picard, *Le notariat et la CEE. Introduction au droit communautaire*, Paris 1992, s. 44 i nast.; E. Skrzydło-Tefelska, *Swobodny przepływ osób a wykonywanie zawodu notariusza w Unii Europejskiej*, Rejent 2000, nr 4, s. 176 i nast.

² Por. J. Picard, *op. cit.*, s. 46.

wolny i całkowicie niezależny zawód prawniczy. Brak tu jakiegokolwiek powiązania z wykonywaniem władzy publicznej³. *Solicitor* nie ma oczywiście kompetencji do sporządzania aktów urzędowych.

Nie brak w Unii dyskusji o przyszłości notariatu⁴ oraz zapowiedzi dążenia do stworzenia wspólnym wysiłkiem europejskiego porządku notarialnego (*un ordre notarial européen*)⁵. Znane jest stanowisko Komisji Europejskiej z dnia 22 lipca 1996 r. w sprawie przepływu notariuszy, zachęcające organizacje samorządu notarialnego do rozważenia potrzeby odstąpienia od wymagania obywatelstwa przy dopuszczeniu do wykonywania zawodu notariusza⁶.

Mocny jest jednak również nurt konserwatywny. Odzwierciedlają go przytoczone niżej wypowiedzi. Oto przedstawicielka Komisji Europejskiej Christine Kirschbaum na seminarium odbytym w 1997 r. w Łodzi mówiła: „zawód notariusza jest bardzo konserwatywny i nigdy nie zajmował się sprawami związanymi z prawem europejskim. Jest to także zawód bardzo nobliwy, uważający się za zupełnie odmienny od zawodu adwokata i innych zawodów prawniczych”⁷.

Z literatury francuskiej odnotować można następującą wypowiedź: „Nasz zawód, jak i towarzysząca mu struktura, do której jesteśmy przywiązani

³ Por. J. Picard, *op. cit.*, s. 46 i 47.

⁴ Por. Cl. Martin, *La profession notariale dans la perspective du marché intérieur*, DEA, Rennes, (déc.) 1988, s. 6, 32 i 88; A. Schwachtgen, *L'avenir du notariat européen. Notariats d'Europe, du Québec et du Zaïre*, t. II, Louvain la Neuve, s. 520 i nast.; G. Berlioz, *Le droit français des affaires et ses praticiens face à 1992*, J.C.P. 1989, éd. N. I, doctrine, s. 133; J. Picard, *op. cit.*, s. 110 i nast.; E. Skrzydło - Tefelska, *op. cit.*, s. 184 i nast. Por. też W. J. Żmudzinski, *Sytuacja notariatów europejskich*, Rejent 2001, nr 12, s. 212 i przedstawione tam wypowiedzi.

⁵ Por. np. wypowiedzi J. Limon z okazji konferencji prezydentów notariatów europejskich w Wiedniu z dnia 8 lutego 1991 r.: „Il s'agit d'aménager l'Europe, mais c'est bien sûr de l'Europe du droit et du notariat qu'il s'agit. Nous nous sommes unis pour construire ensemble un ordre notarial européen... Nous sommes au coeur de ce qui pourra être, dans un proche avenir, le notariat de l'Europe”, przytoczoną przez J. Picarda, *op. cit.*, s. 111. Także G. Berlioz, *op. cit.*, s. 133 spodziewa się, iż po wyrokach m.in. w sprawach Reyners'a, Thieffry'ego i Kloppa, dotyczących co prawda wyłącznie adwokatów, notariat nie zdoła zbyt długo pozostać niedostępną twierdzą.

⁶ Omawia je E. Skrzydło - Tefelska, *op. cit.*, s. 181.

⁷ Ch. Kirschbaum, *Wyjątki traktatowe: wyżsi urzędnicy wymiaru sprawiedliwości, urzędnicy państwowi oraz notariusze*, [w:] *Status zawodów prawniczych w Europie*, red. M. Górka, Łódź 1998, s. 54.

oraz akt urzędowy (*l'acte authentique*), który jest konstrukcją użyteczną i uprzywilejowaną, długo jeszcze będą się bronić i zachowają aktualną postać⁸.

Uprawnione wydaje się stwierdzenie, iż w chwili obecnej brak w UE wyraźnych oznak tendencji unifikacyjnych w zakresie notariatu. Nie należy też oczekiwać, iż do głębszych zmian dojdzie przed przystąpieniem Polski do Unii.

Notariat polski już dziś należy do rodziny państw notariatu łacińskiego. Stan ten nie ulegnie zmianie po przystąpieniu Polski do UE, z tą różnicą, iż od tej chwili nasz kraj należeć będzie do grupy państw notariatu łacińskiego w ramach Unii.

2

Z chwilą uzyskania przez nasze państwo członkostwa w UE zacznie w Polsce obowiązywać prawo wspólnotowe, zarówno pierwotne, jak i pochodne⁹.

Wypada w tym miejscu przypomnieć o przyjmowanej w Unii zasadzie bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego i jego prymatu względem prawa krajowego¹⁰. Rozwiązanie to jest zgodne z postanowieniami naszej Konstytucji (art. 87 ust. 1 i nast. oraz art. 91). Trzeba też zauważyć, że od chwili, o której mowa, znaczną doniosłość prawną uzyska w Polsce orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS)¹¹.

Dużym zmianom ulegnie prawo rządzące czynnościami prawnymi (i innymi zachowaniami stron), dokonywanymi przed polskimi notariuszami. Zmiany te zasługują na baczna uwagę polskich notariuszy, choćby ze względu na art. 81 pr. o not. Będzie jeszcze o tym mowa w dalszych rozważaniach.

3

Do pierwotnego prawa wspólnotowego należy w szczególności Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE). Przewiduje on cztery pod-

⁸ Jest to wypowiedź P. Roque przytoczona przez Th. Colina, *Le notaire français et le notaire suisse face à l'Europe*, Paris 1993, s. 78.

⁹ Co do tego rozróżnienia por. M. Ahl, M. Szpunar, *Prawo europejskie*, Warszawa 2002, s. 22 i nast.

¹⁰ Por. M. Ahl, M. Szpunar, *op. cit.*, s. 29 i nast.

¹¹ Por. Th. Colin, *op. cit.*, s. 60.

stawowe swobody: a) swobodny przepływ towarów (art. 23-31, uzupełnione postanowieniami art. 90-93), b) swobodny przepływ osób, obejmujący swobodę przepływu pracowników (art. 39-42) i zakładania przedsiębiorstw (art. 43-48), c) swobodę świadczenia usług (art. 49-55) oraz d) swobodny przepływ kapitału i płatności (art. 56-60).

Urzeczywistnianie tych swobód, oznaczające włączenie Polski do europejskiego organizmu gospodarczego, wywrze bezpośredni wpływ na pracę polskich notariuszy co najmniej w taki sposób, iż ich klientami w o wiele szerszym zakresie niż obecnie staną się cudzoziemcy¹² lub zagraniczne osoby prawne (także zagraniczne ułomne osoby prawne)¹³. Częściej też niż obecnie czynność prawna dokonywana przed polskim notariuszem będzie czynnością o charakterze międzynarodowym.

Nasuwa się pytanie, czy na tym wyczerpuje się doniosłość dla notariuszy wspomnianych swobód, czy też wynikają z nich jeszcze dalsze konsekwencje. Dotyczy to w szczególności zasady swobodnego przepływu pracowników oraz swobody świadczenia usług. Czy swobody te odnoszą się także do notariuszy?

4

W myśl art. 39 ust. 4 TWE, zasada swobodnego przepływu pracowników nie znajduje zastosowania w zakresie zatrudnienia w administracji publicznej. Wystarczającym usprawiedliwieniem nieudostępniania niektórych tego rodzaju stanowisk cudzoziemcom z innych państw Wspólnoty może być ich obywatelstwo.

Odnotować należy tendencję zmierzającą do jednolitego (autonomicznego) pojmowania pojęcia administracji publicznej występującego w art. 39 ust. 4 TWE¹⁴. Przyjmuje się zwięźłą interpretację tego wyrażenia¹⁵.

¹² Por. M. Paździan, *Cudzoziemiec klientem polskiego notariusza*, Rejent 2001, nr 7-8, s. 172 i nast.

¹³ Por. S. Sołtyński, *Prawo właściwe dla spółek prawa handlowego*, Rejent 2001, nr 7-8, s. 267 i nast.; W. Kłytka, *Czynności notarialne w polskim międzynarodowym prawie spółek*, Rejent 2001, nr 7-8, s. 123 i nast.

¹⁴ ETS-O 1974, s. 153, *Sotgiu c. Poczta Niemiecka 152/73*, [w:] *Prawo Wspólnot Europejskich. Orzecznictwo*, red. W. Czaplński, R. Ostrahinsky, P. Saganek, A. Wyrzumska, Warszawa 2001, s. 513 oraz M. Ahlert, M. Szpunar, *op. cit.*, s. 172.

¹⁵ ETS-O 1982, s. 1845, *Komisja c. Belgia – służba publiczna 149/79*.

W świetle art. 45 TWE (w zw. z art. 55 TWE), działalność związana stale lub przejściowo z wykonywaniem władzy publicznej jest również wyłączona z zakresu swobody zakładania przedsiębiorstw oraz swobody świadczenia usług. Państwa członkowskie mogą więc zabronić cudzoziemcom pochodzącym z innych państw UE świadczenia na swym terytorium usług związanych z wykonywaniem władzy publicznej.

5

Zagadnienie, o którym mowa, było przedmiotem żywego zainteresowania Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Chodziło jednak o wykonywanie przez obywatela państwa członkowskiego UE w innym państwie Unii zawodu adwokata.

W wyroku w sprawie Kloppa ETS uznał za sprzeczne z omawianymi swobodami odmówienie panu Ottonowi Kloppowi, adwokatowi w Düsseldorfie, który miał wszystkie certyfikaty niezbędne do wykonywania zawodu adwokata we Francji, prawa wykonywania tego zawodu w Paryżu, z powołaniem się na wymaganie posiadania wyłącznego domicylu zawodowego w odpowiednim okręgu sądu we Francji¹⁶.

Szerokim echem odbiła się sprawa J. Reyners'a¹⁷, Holendra, który ukończył studia prawnicze w Belgii i któremu ze względu na brak obywatelstwa belgijskiego odmówiono dostępu do zawodu adwokata w Belgii.

Rzecznik generalny H. Mayras w wyrażonej opinii stwierdził, iż: a) art. 52 (obecnie art. 43) TWE spełnia przesłanki bezpośredniego stosowania i skuteczności, b) ustanawia on zasadę traktowania narodowego w państwie przyjmującym obywateli innych państw członkowskich, c) art. 55 (obecnie art. 45) TWE, jako wprowadzający wyjątek, winien być interpretowany restryktywnie, d) pojęcie władzy publicznej winno być rozumiane jednolicie w UE jako bezpośrednio związane z wykonywaniem czynności władczych (nie jest ono tożsame ze służbą publiczną), e) zakaz wykonywania określonych czynności nie może być równoznaczny z wykonywaniem innych zadań, f) jeśli nawet ustawodawstwo wewnętrzne zastrzega dla adwokatów

¹⁶ ETS-O 1984, s. 2971, *Ordre des avocats au barreau Paris c. O. Klopp 107/83* oraz Th. Colin, *op. cit.*, s. 66 i nast.; Ł. Bohdan, *Usługi prawnicze w Unii Europejskiej*, Zakamycze 2000, s. 74 i nast.; *Prawo Wspólnot...*, s. 597 i nast.

¹⁷ ETS-O 1974, s. 631, *J. Reyners c. Państwo Belgijskie 2/74* oraz Th. Colin, *op. cit.*, s. 69 i nast.; Ł. Bohdan, *op. cit.*, s. 62 i nast.; *Prawo Wspólnot...*, s. 592 i nast.

jakieś funkcje władcze, to poradnictwo prawne i zastępstwo przed sądami nie są wykonywaniem czynności władczych.

W orzeczeniu w sprawie Reyners'a ETS potwierdził obowiązywanie zasady traktowania narodowego i stwierdził, że wyjątki od zasady swobody zakładania przedsiębiorstw (świadczenia usług) dopuszczone w art. 45 nie powinny wykraczać poza cel, dla którego zostały w tym przepisie ustanowione. Przyjęto, że w działalności przedstawicieli wolnych zawodów trzeba oddzielić czynności mające związek z wykonywaniem władzy publicznej od innej działalności (*la théorie de l'acte détachable*). Ograniczenia z art. 45 TWE należy odnosić tylko do pierwszego rodzaju działalności. Z tego wyciągnięto wniosek, iż adwokat w UE może poza krajem ojczystym wykonywać swobodnie *une activité de consultation juridique et de rédaction d'actes*¹⁸.

Na marginesie wypada zaznaczyć, iż ostatecznie sprawę wykonywania zawodu adwokata na stałe w państwie członkowskim, innym niż państwo, w którym uzyskano kwalifikacje, uregulowała dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 98/5/WE z dnia 16 lutego 1998 r.¹⁹ Trzeba też pamiętać o wcześniejszej dyrektywie Rady Nr 77/249/EWG o świadczeniu usług prawniczych²⁰.

6

Czy wnioski płynące z orzeczenia ETS w sprawie Reyners'a można odnieść do notariuszy? Czy należy oczekiwać rychłego wydania dyrektywy dotyczącej notariuszy, wzorowanej na dyrektywie z 1998 r. odnoszącej się do adwokatów?

Przed udzieleniem odpowiedzi na te pytania wypada przypomnieć, iż w krajach notariatu łacińskiego właściwość notariatów poszczególnych państw wyznacza zasada terytorializmu. Notariusze wyposażeni w kompetencje przez określone państwo mogą działać jedynie na terytorium tego państwa²¹. Dotyczy to również notariuszy polskich w aktualnym stanie

¹⁸ Por. R. B a i n, G. E n d r e o, J. S i m p s o n, *Le libre établissement des juristes en Europe (mythes et réalités)*, J.C.P. 1988, I, art. 3324 nr 6; Th. C o l i n, *op. cit.*, s. 73.

¹⁹ Por. szerokie omówienie Ł. B o h d a n a, *op. cit.*, s. 159 i nast.

²⁰ Tekst Ł. B o h d a n, *op. cit.*, s. 261.

²¹ Por. M. P a z d a n, *Notariat a prawo prywatne międzynarodowe (uwagi ogólne)*, Rejent 1995, nr 9, s. 197 i nast.

prawnym. W tym zakresie nic się więc nie zmieni po przystąpieniu Polski do Unii.

Akt notarialny sporządzony przez polskiego notariusza na obszarze innego państwa pozbawiony jest (i będzie także po przystąpieniu Polski do Unii) skutków prawnych, jeśli nawet stronami dokonanej w formie aktu notarialnego czynności prawnej są obywatele polscy, a czynność prawna dotyczy przedmiotu położonego w Polsce. Na obszarze innych państw kompetencja do dokonywania określonych czynności notarialnych skutecznych w kraju może być przyznana jedynie konsulom.

Nie ma natomiast zasadniczo (poza wyjątkami w niektórych krajach) ograniczeń właściwości notariatów (notariuszy) poszczególnych państw z punktu widzenia kryterium przedmiotowego²².

Notariuszom danego państwa wolno więc obsługiwać także cudzoziemców, a czynności notarialne, jakich dokonują, mogą mieć swój punkt ciężkości za granicą. Notariusz określonego państwa może uczestniczyć przy dokonaniu czynności prawnej nieznanego prawa jego państwa, jeśli tylko jest to czynność prawna dopuszczalna według prawa dla niej właściwego.

Można więc mówić o pozytywnym konflikcie kompetencyjnym (zbiegu właściwości) notariuszy różnych państw i o przysługującym klientowi prawie wyboru między konkurującymi notariatami²³. W Europie Zachodniej pojawiło się już zjawisko turystyki notarialnej, będące następstwem pozytywnych konfliktów kompetencyjnych notariatów poszczególnych państw i szeroko przyjmowanej równoważności (we wzajemnych stosunkach między tymi państwami) dokumentów notarialnych²⁴.

Zasada otwartości wobec świata odnosi się również do polskich notariuszy, a praktyczne konsekwencje z niej płynące znalazły odzwierciedlenie w przepisach prawa o notariacie dotyczących języka (por. art. 2 § 3 zd. 2 oraz art. 87 § 1 pkt 1 pr. o not. z 1991 r.).

Zasada ta będzie mieć większe znaczenie praktyczne po przystąpieniu Polski do Unii.

²² Por. R.A. Schütze, *Internationales Notarverfahrensrecht*, Deutsche Notar-Zeitschrift 1992, s. 67; M. Pazdan, *Notariat...*, s. 202.

²³ Por. R.A. Schütze, *op. cit.*, s. 70.

²⁴ Por. K. Siehr, „*Forum Shopping*” im internationalen Rechtsverkehr, Zeitschrift für Rechtsvergleichung 1984, s. 124 i nast.; R. Geimer, *Internationales Zivilprozessrecht*, Köln 1993, s. 187 (nr 1095 i nast.).

7

Z dotychczasowych wywodów wynika, że także po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej polscy notariusze nie będą mogli sporządzać aktów notarialnych poza granicami kraju.

Jednakże przestrzenne ograniczenie kompetencji notariuszy (monopol wyznaczony zasadą terytorializmu) obejmuje tylko ich działalność powiązaną z wykonywaniem funkcji publicznych (sporządzaniem aktów urzędowych). Tylko to ograniczenie znajduje potwierdzenie w prawie wspólnotowym. Prawo to nie wymusza terytorialnego ograniczenia innych czynności notariuszy.

Po wyroku ETS w sprawie *Reyners*'a w literaturze europejskiej pojawił się pogląd, iż prawo wspólnotowe dopuszcza swobodne wykonywanie przez każdego obywatela Wspólnoty w dowolnym kraju członkowskim działalności obejmującej *de consultation juridique et de rédaction d'actes*²⁵. Istnieje pokusa, by odnosić to również do notariuszy²⁶. Na tej podstawie można by dopuścić co najmniej okazjonalne wykonywanie przez notariuszy mających siedziby w państwach członkowskich UE (z kręgu notariatu łacińskiego) w innych państwach Unii czynności nie objętych wyłącznością terytorialną (chodzić by mogło na przykład o protokołowanie posiedzeń organów spółek, redagowanie projektów kontraktów, doradztwo prawne, czy też ostatnio coraz szerzej dyskutowane funkcje mediacyjne). Nie ukrywa się jednak przeszkód i grożących komplikacji. Niektóre z nich wynikają z przepisów finansowych. Jest też problem krajowych regulacji prawa notariatu. W niektórych państwach istnieją wręcz wyraźne zakazy prowadzenia określonej działalności przez notariuszy²⁷. Bez zmian w tym zakresie praktyczna realizacja rozwiązania, o którym mowa, byłaby wysoce utrudniona.

Są też głosy odmienne, rozciągające wyjątek z art. 45 TWE w ogólności na notariuszy, co jest jednoznaczne z wyłączeniem co do notariuszy (notariatu łacińskiego) zasady swobody świadczenia usług w obrębie Unii²⁸.

²⁵ Por. R. Bain, G. Endreo, J. Simpson, *op. cit.*, art. 3324 nr 6; Th. Colin, *op. cit.*, s. 73.

²⁶ Por. J. Yaigre, J.-F. Pillebout, *Droit professionnel notarial*, Paris 1991 (Litec), s. 165 i nast.; Th. Colin, *op. cit.*, s. 75; J. Picard, *op. cit.*, s. 52.

²⁷ Przykłady podaje J. Picard, *op. cit.*, s. 58 i nast.

²⁸ Por. Ch. Kirschbaum, *op. cit.*, s. 54.

Zagadnienia, o których mowa, będą zapewne przedmiotem dalszych dyskusji, nim dojdzie do ostatecznych rozstrzygnięć.

Oddzielnie trzeba spojrzeć na kwestię dopuszczenia obywatela jednego państwa UE do ubiegania się w innym państwie UE o uzyskanie stanowiska notariusza. Ze względu na powiązanie notariusza (w państwach notariatu łacińskiego) z wykonywaniem funkcji publicznych państwom członkowskim Unii ciągle wolno ustanowić obywatelstwo przesłanką ubiegania się o stanowisko notariusza i z tej możliwości państwa, o których mowa, korzystają. To samo zresztą dotyczy Polski (por. art. 11 pkt 1 pr. o not.). W tym zakresie nie należy oczekiwać w Unii w najbliższej przyszłości głębszych zmian, choć zakres wykorzystania obywatelstwa jako czynnika ograniczającego omawiane swobody będzie się stale kurczył. W dalszej perspektywie może to dotknąć także zawodu notariusza. Nie jest natomiast zagrożona kompetencja i swoboda legislatora krajowego przy określaniu kwalifikacji zawodowych wymaganych do zajęcia stanowiska notariusza.

Nie znosi się też na rychłe wydanie co do notariatu dyrektywy wzorowanej na wspomnianej wyżej dyrektywie dotyczącej adwokatów²⁹.

8

Po przystąpieniu do Unii Polska pozostanie stroną konwencji lugańskiej z 1988 r. o jurysdykcji i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń (Dz.U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132). O przewidzianej w tej konwencji, doniosłej dla notariuszy, wykonalności zagranicznych dokumentów urzędowych (art. 50) wypowiedziałem się przy innej okazji³⁰.

Nie będzie potrzeby ratyfikacji przez Polskę równoległej z konwencją lugańską i do tej pory obowiązkowej dla państw UE konwencji brukselskiej z 1968 r., gdyż konwencję tę z dniem 1 marca 2002 r. zastąpi w państwach Unii rozporządzenie z dnia 22 grudnia 2000 r. o jurysdykcji, uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie to będzie obowiązywać w naszym kraju z chwilą uzyskania przez Polskę członkostwa w UE.

²⁹ Por. Th. Colin, *op. cit.*, s. 77.

³⁰ M. Pazdan, *Znaczenie konwencji lugańskiej dla polskiego sądownictwa i notariatu*, [w:] *II Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej. Referaty i opracowania*, Poznań-Kluczbork 1999, s. 221 i nast. Por. też P. Mejnecht, *Dokumenty urzędowe w europejskim obrocie prawnym – z perspektywy Holandii*, Rejent 2001, nr 7-8, s. 149 i nast.

Wtedy też trzeba będzie zapoznać się z różnicami pomiędzy art. 50 konwencji lugańskiej (brukselskiej), a będącym jego odpowiednikiem art. 57 rozporządzenia³¹.

9

Toczą się w ramach Unii prace nad zastąpieniem rozporządzeniem konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych. Dziś trudno przewidzieć, kiedy te prace zostaną ukończone i czy rozporządzenie wejdzie w życie w UE przed przystąpieniem Polski do Unii. Gdyby tak się nie stało, Polska będzie zobowiązana do podjęcia – po uzyskaniu członkostwa UE – procedury ratyfikacyjnej konwencji rzymskiej z 1980 r.

Doniosłości tej konwencji (ewentualnie rozporządzenia) dla notariuszy nie da się przecenić.

Warto też wspomnieć, iż toczą się równoległe prace nad przygotowaniem rozporządzenia dotyczącego właściwości prawa dla zobowiązań pozaumownych.

10

Od 1 maja 1999 r. obowiązuje nowy art. 65 TWE. Brzmi on następująco:

Środki dotyczące dziedziny współpracy sądowej w sprawach cywilnych, wpływające na sprawy przekraczające granicę, które mogą być podejmowane zgodnie z postanowieniami artykułu 67 i w zakresie niezbędnym dla właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego, obejmują:

a) ulepszanie i upraszczanie:

– systemu doręczania za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych;

– współpracy w zakresie gromadzenia dowodów;

– uznawania i wykonywania decyzji w sprawach cywilnych i handlowych, włączając postanowienia w sprawach pozasądowych;

b) wspieranie zgodności uregulowań obowiązujących w państwach członkowskich, dotyczących kolizji prawa oraz jurysdykcji;

³¹ Pisze o nich P. Meijknecht, *op. cit.*, s. 156 i nast.

c) eliminowanie przeszkód w dobrym funkcjonowaniu postępowań cywilnych, w razie konieczności poprzez wspieranie zgodności uregulowań dotyczących postępowania cywilnego obowiązujących w państwach członkowskich.

Na jego podstawie zostały dotychczas wydane (poza rozporządzeniem zastępującym konwencję brukselską) m.in. następujące rozporządzenia:

a) Rozporządzenie nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. o postępowaniu upadłościowym, OJ L 160/1 z dnia 30 czerwca 2000 r. (wejdzie w życie 31 maja 2002 r.). Dotyczy ono jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania oraz współpracy sądowej w razie upadłości ogłoszonej w państwie członkowskim. Zostało uwzględnione w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego nad projektem ustawy o upadłości, które dobiegają końca.

b) Rozporządzenie nr 1347/2000 z dnia 29 maja 2000 r. o jurysdykcji, uznawaniu i wykonaniu orzeczeń sądowych w sprawach małżeńskich oraz w prawach dotyczących władzy rodzicielskiej nad dziećmi obojga małżonków, OJ L 160/19 z dnia 30 czerwca 2000 r., weszło w życie 1 marca 2001 r.

c) Rozporządzenie nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. o doręczaniu w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych, L 160 z dnia 30 czerwca 2000 r., weszło w życie 31 maja 2001 r. Także po wejściu Polski do Unii zachowa znaczenie konwencja haska z 1965 r. o doręczaniu dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych, której stroną jest Polska (Dz.U. z 2000 r. Nr 87, poz. 968).

Regulacje te powinny zainteresować także polskich notariuszy.

11

Warto wspomnieć na zakończenie, iż wykonywanie wolnych zawodów we Wspólnocie Europejskiej podlega przepisom prawa konkurencji³². Ponieważ zagadnienia te pojawiły się w orzecznictwie ETS i działalności Komisji stosunkowo niedawno, trudno obecnie przewidzieć, czy dotyczyć to będzie również wykonywania zawodu notariusza.

³² Por. M. - J. B i c h o, *Professions libérales: aspects essentiels de l'action de la Commission en matière d'application des règles de concurrence*, Competition Policy Newsletter 1999, nr 2, s. 24 i nast.